

Politik for bæredygtighed og samfundsansvar	
Omfattet af politikken	Gældende fra
Investeringsforeningen StockRate Invest	3. marts 2022 (Opdatering af foreningens politik fra marts 2021)

Formål

Politikken har til formål at sætte rammerne for foreningens arbejde med at integrere miljømæssige, sociale og ledelsesmæssige hensyn i investeringsstrategier og -processer. Foreningen og dens afdelinger har – jf. beskrivelsen herom i foreningens prospekt – som mål og indenfor sine risikorammer at skabe et godt afkast på et bæredygtigt grundlag ved at tage hensyn til en bæredygtig samfundsudvikling. Afdelingernes investeringer har ikke som mål at fremme konkrete miljømæssige, sociale eller ledelsesmæssige karakteristika, men at tage hensyn til overordnede principper i relation hertil.

Politikken fungerer i sammenspil med foreningens politik for aktivt ejerskab, som bl.a. fastlægger foreningens udøvelse af stemmerettigheder.

Retsgrundlag

Politikken fastlægger foreningens integration af bæredygtighedsrisici i investeringsbeslutninger.

Politikken er tilrettelagt indenfor rammerne af EU's forordning om bæredygtighedsrelaterede oplysninger i sektoren for finansielle tjenesteydelser (disclosureforordningen – nærmere bestemt forordningens artikel 3) samt forordning om fastlæggelse af en ramme til fremme af bæredygtige investeringer (taksonomiforordningen).

Politikken er endvidere tilrettelagt efter retningslinjerne i FN's Global Compact, som udgør ti principper indenfor menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, klima og miljø og anti-korruption. Herudover indgår FN's principper for ansvarlig investering, verdensmål og klimaaftaler samt verdenserklæringen for menneskerettigheder i politikfastsættelsen.

Udøvelse af bæredygtighedspolitikken

Foreningens investeringsrådgiver har medvirket ved fastlæggelsen af denne politik og er sammen med sin evt. investeringskomité ansvarlig for, at politikken indgår i porteføljeforvaltningen af foreningens afdelinger. I de tilfælde, hvor foreningens investeringsrådgiver måtte anvende en underrådgiver, er denne gjort bekendt med og efterlever politikken.

Foreningens investeringsforvaltningsselskab Invest Administration A/S overvåger endvidere, at investeringsforslag og porteføljesammensætningen følger politikken, og udarbejder rapportering og nøgletal på området i overensstemmelse med lovgivningens krav samt krav fastsat af foreningens bestyrelse.

Foreningens bestyrelse drøfter som fast punkt på bestyrelsesmøderne investeringsstrategien, og under dette punkt indgår rapportering om og udøvelse af bæredygtighedspolitikken.

Integration af bæredygtighed i investeringsstrategien

Bæredygtighedshensyn er i investeringsstrategien operationaliseret ud fra tre parametre, der sammenfatter de respektive grupper af bæredygtighedsrisici, og som betegnes ESG:

- E (environmental, dvs. hensyn til klima og miljø etc.)
- S (social, dvs. hensyn til menneske- og arbejdstagerrettigheder etc.)
- G (governance, dvs. hensyn til god og ordentlig virksomhedsledelse etc.)

Bæredygtighedsrisici skal med andre ord forstås som en miljømæssig, social eller ledelsesmæssig begivenhed, som kan have faktisk eller potentiel væsentlig negativ indvirkning på investeringens værdi, hvis begivenheden opstår. Risiciene varierer fra sektor til sektor, og risiciene kan have negativ indvirkning på værdien af foreningens investeringer.

Foreningens investeringsforvaltningsselskab har indgået en aftale med det internationale analysebureau Sustainalytics om ESG-data til brug for analyse af investeringer. Data relateret til de tre ESG-faktorer anvendes som identifikation, monitorering og prioritering af de enkelte porteføljers bæredygtighedsrisici i forhold til forskellige instrumenter i afdelingernes porteføljer. Instrumenterne udgør:

- Aktier
 - Alle aktier i porteføljerne monitoreres løbende for deres ESG-score (læs mere herom nedenfor). I forbindelse med den løbende porteføljepleje, hvor aktierne sædvanligvis vurderes i forhold til alternative investeringsmuligheder i forhold til afkast- og risikoforventninger, indgår også den enkelte akties ESG-score i relevant omfang.
 - Den enkelte afdelings portefølje kan som en del af sin bæredygtighedspolitik have formuleret enten et måltal eller et interval for sin ESG-score, og opfyldelsen heraf indgår i den samlede beslutningsproces omkring porteføljesammensætning og udskiftning af porteføljeaktier. Overvejelser om en mulig konflikt mellem hensynene til henholdsvis afkast, risiko og bæredygtighed er beskrevet særskilt i et afsnit nedenfor.
 - I fastsættelsen af måltallet eller intervallet for porteføljens ESG-score indgår en vurdering af det for porteføljen ønskede niveau for bæredygtighedsrisici, hvilket skal afvejes i forhold til afdelingens profil på området og det investeringsunivers, som afdelingen må investere i.
 - Foreningens afdelinger, som investerer i markeder, hvor der alene foreligger et begrænset ESG-datagrundlag, eks. markeder domineret af små og mellestore virksomheder med indtil videre begrænset rapportering eller markeder beliggende i emerging markets, anvendes ovenstående retningslinjer med de tilpasninger, som måtte være nødvendige.
- Virksomhedsobligationer
 - Instrumentet anvendes ikke af foreningen.
- Statsobligationer

- Instrumentet anvendes ikke af foreningen.
- Realkreditobligationer
 - Instrumentet anvendes ikke af foreningen.
- ETF'er og beviser i andre investeringsfonde.
 - I de tilfælde, hvor porteføljeinvesteringer i aktier finder sted gennem ETF'er eller beviser i andre investeringsfonde, skal det sikres, enten at porteføljeforvalteren i den pågældende ETF eller fond er bekendt med og overholder foreningens politik, eller at der i ETF'ens eller fondens prospekt fremgår en tilsvarende politik.

Foreningens afdelinger investerer primært i globale aktier på de regulerede markeder. Afdelingerne kan også investere i depotbeviser, hvis afkast følger afkastet på en nærmere angivet underliggende aktie, eller i andele i andre investeringsfonde.

De bæredygtighedsrisici, som foreningens afdelinger er påvirket af, er dermed afgrænset til relevante risici, som gør sig gældende for selskaber på de globale aktiemarkeder og indenfor afdelingernes benchmark. Det kan ud af ovenstående bæredygtighedsfaktorer omfatte et betydeligt antal af finansielle risici. Det kan bl. a. omfatte finansielle risici ved miljøforringelser og klimaforandringer, hvor navnlig transitionsrisici, der skal adressere klima- og miljørelaterede udfordringer ved eks. reguleringsmæssige tiltag, kan påvirke værdien af aktier i CO₂-intensive sektorer, såsom transport, industri og forbrugsvarer. Sociale forhold kan ved tilside-sættelse af bl. a. menneske- og arbejdstagerrettigheder påvirke afdelingernes investeringer negativt, omend investeringerne gennemgår en normbaseret screening, der skal begrænse risikoen herfor. Ledelse relaterede forhold kan også påvirke værdien af aktier i foreningens porteføljer, hvis selskabernes ledelser eks. ikke sikrer behørig overholdelse af lovgivningen eller skatteforhold, eller selskaberne bliver udsat for skadegørende hændelser, der påvirker driften af selskabet og dermed markedsværdien af investeringen.

Bæredygtighedsrisiciene er dermed knyttet til den enkelte afdelings investeringsunivers. Investeringer i globale aktier vil typisk medføre eksponeringer mod teknologisektoren, hvor væsentlige faktorer som corporate governance, datahåndtering og beskyttelse af data bl. a. gør sig gældende.

Afdelingerne investerer efter en investeringsproces i investeringsrådgiveren StockRate Asset Managements StockR8 model, der er en nøgletalsbaseret aktieudvælgelsesmodel. Modellen fremmer ikke konkrete miljømæssige, sociale eller ledelsesmæssige karakteristika.

Fremme af bæredygtighed i investeringsstrategien (artikel 8-produkter)

Foreningen har ingen afdelinger, hvor investeringsstrategien har formuleret konkrete mål om fremme af bæredygtighed efter artikel 8 i disclosureforordningen.

Bæredygtige investeringer i investeringsstrategien (artikel 9-produkter)

Foreningen har ingen afdelinger, hvor investeringsstrategien har formuleret konkrete mål om bæredygtige investeringer efter artikel 9 i disclosureforordningen.

Måling af og rapportering om bæredygtighedsfaktorers indvirkning (ESG-score)

Foreningen udarbejder i samarbejde med investeringsforvaltningsselskabet løbende målinger af de enkelte afdelingers ESG-score. Scoren fokuserer på bæredygtighedsrisici, der kan påvirke værdien af investeringerne. Målingerne sker gennem data indsamlet af det anerkendte internationale analysebureau Sustainalytics, der igen baserer sig på de enkelte virksomheders rapportering på området. Rapporteringen begrænses i sagens natur af tilgængeligheden af data for den enkelte porteføljevirksohmhed.

For hver virksomhed opgør Sustainalytics en separat ESG Risk Rating. Denne rating fokuserer på porteføljevirksohmhedernes eksponeringer mod bæredygtighedsfaktorer og virksomhedernes håndtering heraf. Det sammenvægtes herefter i en såkaldt ESG-score for afdelingens portefølje. Disse data sammenholdes med den enkelte afdelings fastlagte måltal eller intervaller, hvis sådanne er fastsat for den enkelte afdeling.

Såfremt en portefølje ikke opfylder sit måltal eller sine intervaller, iværksætter investeringsrådgiveren relevante initiativer til imødegåelse heraf. Disse kan være porteføljeomlægninger eller dialog med den pågældende virksomhed omkring forbedringer i virksomhedens håndtering af bæredygtighedsrisici.

Endvidere opgøres for hver virksomhed et CO₂-nøgletal, som angiver virksomhedens CO₂ belastning af miljøet i forhold til relevante mål, ligesom der foretages en opgørelse af virksomhedens direkte og indirekte udledning af drivhusgasser.

Foreningens bestyrelse har fastsat et måltal for foreningens afdelinger, så i situationer, hvor en porteføljevirksohmhed opnår på en score ringere end 40, skal der tages stilling til, om investeringen skal beholdes eller afhændes. Målingen af og den tilhørende rapportering om bæredygtighedsrisici indgår derfor i den løbende identifikation, monitorering og prioritering for håndtering af porteføljernes bæredygtighedsrisici.

Normbaseret screening og eksklusion

Afdelingernes investeringer gennemgår løbende og mindst årligt en normbaseret screening, der har til formål at sikre, at porteføljen og dens investeringer ikke bryder med de til enhver tid gældende konventioner og principper, sådan som overordnet fastsat af bl.a. FN's Global Compact, principperne for ansvarlig investering, verdensmål og klimaaftaler samt verdenserklæringen for menneskerettigheder (vedlagt som bilag). Det betyder, at porteføljerne skal tage hensyn til følgende forhold:

- Menneskerettigheder, dvs. understøtte og respektere beskyttelsen af menneskerettigheder og afvise krænkelser.
- Arbejdstagerrettigheder, dvs. respektere organisations- og forhandlingsfrihed, afvise tvangsarbejde, børnearbejde samt enhver form for diskrimination.
- Klima og miljø, dvs. understøtte forsigtighed og løsningsinitiativer overfor klima- og miljøudfordringer samt tilskynde udvikling af klima- og miljøvenlige teknologier.
- Anti-korruption, dvs. arbejde aktivt mod enhver form for korruption, bestikkelse etc.

Foreningen investerer ikke i virksomheder, der bevidst eller gentagne gange bryder regler fastsat af nationale myndigheder på de markeder, hvor virksomheden arbejder, eller af internationale organisationer med Danmarks tiltrædelse, herunder FN's konventioner om menneske- og arbejdstagerrettigheder.

Foreningen investerer ikke i virksomheder i lande, der er genstand for handelsblokade, der er vedtaget af FN eller EU og er tiltrådt af Danmark. Foreningen udelukker endelig investering i virksomheder, som konstateres at have været involveret i korrupsion eller bestikkelse.

Aktivitetsbaseret screening og eksklusion

Foreningen og dens afdelinger gennemgår løbende en aktivitetsbaseret screening, der har til formål at ekskludere investeringer indenfor følgende områder:

- Tobak
- Hasardspil
- Våben
- Pornografi.

Virksomheder, der har de nævnte områder som deres hovedaktivitet, vil ikke kunne indgå i foreningens porteføljer. Virksomheder, der er underleverandører til de udelukkede virksomheder, indgår ikke i eksklusionen.

Dialog med porteføljevirkksomheder

Såfremt en virksomhed opnår en ESG-score, som er under end den evt. fastsatte tærskelværdi, eller der opstår en selskabsbegivenhed, som gør, at grundlaget for virksomhedens inklusion i den enkelte afdelings portefølje bortfalder, vil sagen blive vurderet af foreningens investeringsrådgiver.

I hvert enkelt tilfælde vurderes det konkret, om investeringen bør afhændes, eller om en dialog med virksomheden vil være hensigtsmæssig. Dialogen kan evt. ske i samarbejde med andre investorer med en tilsvarende politik på området. Hvis der indgås en dialog med virksomheden, foretager investeringsrådgiveren en konkret vurdering af, om virksomhedens svar kan anses for tilfredsstillende og begrundet en fastholdelse af investeringen, eller om dialogen giver anledning til afhændelse af investeringen.

Foreningens retningslinjer for udøvelse af stemmerettigheder finder i øvrigt anvendelse for bæredygtighedsspørgsmål.

Overholdelse af internationale standarder og branchemålsætninger

Foreningens afdelinger kan have formuleret hensigter om overholdelse af internationale standarder og branchemålsætninger knyttet til bæredygtighed indenfor en fastlagt tidshorisont.

Sådanne formulerede hensigter indgår i den monitorering, rapportering og porteføljestyring, som er fastlagt i denne politik om bæredygtighed og samfundsansvar.

Målsætningskonflikter mellem afkast og bæredygtighed

Foreningens bestyrelse har foretaget en vurdering af, om foreningens politik for bæredygtighed og samfundsansvar indebærer en målsætningskonflikt i forhold til andre målsætninger om eks. afkastforventninger, investeringsrisici eller omkostninger.

Vurderingen er som udgangspunkt, at politikken ikke vil indebære nogen langsigtet hverken negativ eller positiv effekt på afkast eller investeringsrisici.

Det er dog i sagens natur en vurdering, der er forbundet med usikkerhed. Konklusionerne i foreliggende akademiske studier heraf giver ikke mulighed for entydige konklusioner med tilfredsstillende statistisk sikkerhed.

Vurderingen er derfor baseret på, at der ikke foreligger økonomiske begrundelser for, at virksomheder med lav ESG-score eller virksomheder indenfor ekskluderede brancher skulle være investeringsmæssigt mere interessante i et langsigtet forløb end virksomheder, der ligger indenfor investeringsuniverset.

Flere effekter, der trækker i forskellig retning, kan tænkes. På kort sigt kan der tænkes en effekt i retning af, at virksomheder med lav ESG-score eller virksomheder i ekskluderede brancher vil blive fravalgt af investorerne og dermed risikerer at opleve en ringere kursudvikling. Omvendt kan der være belæg for en antagelse om, at pres fra omverdenen på virksomheder med lav ESG-score vil få disse til at ændre adfærd i positiv retning og dermed igen få en større investorskare. Desuden kan der på længere sigt være en tilbøjelighed til, at virksomheder i fravalgte sektorer som følge af denne ringere kursudvikling vil operere med bedre nøgletal i forhold til kursen og dermed give et højere afkast.

På omkostningssiden kan det være tilfældet, at bæredygtighedspolitikens udførelse har en omkostning, der som øvrige omkostninger vil fragå investorernes afkast. Det er dog bestyrelsens vurdering, at denne omkostning vil være af begrænset størrelse, og derudover er omkostningerne i foreningen fuldt oplyste og vil kunne indgå i investors investeringsovervejelser.

Bæredygtighed og lønpolitik

Foreningen har ingen ansatte, og bestyrelsens medlemmer har ingen resultatafhængig aflønning, som direkte eller indirekte vil kunne påvirke bestyrelsesmedlemmernes incitament ved beslutningsprocesser omkring bæredygtighed.

Foreningens investeringsforvaltningsselskab Invest Administration A/S har ligeledes ingen resultatafhængig aflønning af hverken bestyrelse eller ansatte, og samme konklusion gør sig gældende her.

For foreningens investeringsrådgiver henvises til denne s egen redegørelse herom.

Ajourføring af politikken

I henhold til artikel 12 i disclosureforordningen ajourføres politikken løbende og mindst en gang årligt. Denne udgave af politikken er en opdatering af foreningens politik fra marts 2021. Politikken er ændret flere steder, og i de følgende punkter redegøres der kort for de væsentligste ændringer:

- Indsættelse af afsnit om politikkens formål.
- Præcisering af politikkens retsgrundlag.
- Præciserende ændringer af afsnittet om integration af bæredygtighed i investeringsstrategien samt indsættelse af eksempler på finansielle risici i foreningens investeringer.
- Indsættelse af afsnit om ajourføring af politikken.

Bilag 1

UN Global Compact 10 principper

Human Rights

Principle 1: Businesses should support and respect the protection of internationally proclaimed human rights; and

Principle 2: make sure that they are not complicit in human rights abuses.

Labour

Principle 3: Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining;

Principle 4: the elimination of all forms of forced and compulsory labour;

Principle 5: the effective abolition of child labour; and

Principle 6: the elimination of discrimination in respect of employment and occupation.

Environment

Principle 7: Businesses should support a precautionary approach to environmental challenges;

Principle 8: undertake initiatives to promote greater environmental responsibility; and

Principle 9: encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies.

Anti-Corruption

Principle 10: Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery.

Bilag 2

UN PRI 6 principper

Principle 1: We will incorporate ESG issues into investment analysis and decision-making processes.

Principle 2: We will be active owners and incorporate ESG issues into our ownership policies and practices.

Principle 3: We will seek appropriate disclosure on ESG issues by the entities in which we invest.

Principle 4: We will promote acceptance and implementation of the Principles within the investment industry.

Principle 5: We will work together to enhance our effectiveness in implementing the Principles.

Principle 6: We will each report on our activities and progress towards implementing the Principles.

Bilag 3

FN's Verdenserklæring for Menneskerettigheder

Artikel 1.

Alle mennesker er født frie og lige i værdighed og rettigheder. De er udstyret med fornuft og samvittighed, og de bør handle mod hverandre i en broderskabets ånd.

Artikel 2.

Enhver har krav på alle de rettigheder og friheder, som nævnes i denne erklæring, uden forskelsbehandling af nogen art, for eksempel på grund af race, farve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social oprindelse, formueforhold, fødsel eller anden samfundsmæssig stilling.

Der skal heller ikke gøres nogen forskel på grund af det lands eller områdes jurisdiktions forhold eller politiske eller internationale stilling, til hvilket en person hører, hvad enten dette område er uafhængigt, under formynderskab eller er et ikke selvstyrende område, eller dets suverænitet på anden måde er begrænset.

Artikel 3.

Enhver har ret til liv, frihed og personlig sikkerhed.

Artikel 4.

Ingen må holdes i slaveri eller trældom; slaveri og slavehandel under alle former skal være forbudt.

Artikel 5.

Ingen må underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.

Artikel 6.

Ethvert menneske har overalt i verden ret til at blive anerkendt som retssubjekt.

Artikel 7.

Alle er lige for loven og har uden forskelsbehandling af nogen art lige ret til lovens beskyttelse. Alle har ret til lige beskyttelse mod enhver forskelsbehandling i strid mod denne erklæring og mod enhver tilskyndelse til en sådan forskelsbehandling.

Artikel 8.

Enhver har ret til en fyldestgørende oprejsning ved de kompetente nationale domstole for handlinger, der krænker de fundamentale rettigheder, som forfatningen eller loven giver vedkommende.

Artikel 9.

Ingen må underkastes vilkårlig anholdelse, tilbageholdelse eller landsforvisning.

Artikel 10.

Enhver har under fuld ligeberettigelse krav på en retfærdig og offentlig behandling ved en uafhængig og upartisk domstol, når der skal træffes en afgørelse med hensyn til hans rettigheder og forpligtelser og med hensyn til en hvilken som helst mod ham rettet strafferetslig anklage.

Artikel 11.

1. Enhver, der anklages for et strafbart forhold, har ret til at blive anset for uskyldig, indtil hans skyld er godtgjort i henhold til lov ved en offentlig retshandling, hvorunder han har fået alle de garantier, der er fornødne for hans forsvar.
2. Ingen må anses for skyldig i noget strafbart forhold på grund af nogen handling eller undladelse, der ikke i henhold til national eller international ret var strafbar på det tidspunkt, da den blev begået. Der skal heller ikke kunne idømmes strengere straf end fastsat på den tid, da det strafbare forhold blev begået.

Artikel 12.

Ingen må være genstand for vilkårlig indblanding i private forhold, familie, hjem eller korrespondance, ej heller for angreb på ære og omdømme. Enhver har ret til lovens beskyttelse mod sådan indblanding eller angreb.

Artikel 13.

1. Enhver har ret til at bevæge sig frit og til frit at vælge opholdssted inden for hver stats grænser.
2. Enhver har ret til at forlade et hvilket som helst land, herunder sit eget, og til at vende tilbage til sit eget land.

Artikel 14.

1. Enhver har ret til i andre lande at søge og få tilstået asyl mod forfølgelse.
2. Denne ret må ikke påberåbes ved anklager, der virkelig hidrører fra ikke-politiske forbrydelser eller fra handlinger i strid med De forenede Nationers formål og principper.

Artikel 15.

1. Enhver har ret til en nationalitet.
2. Ingen må vilkårligt berøves sin nationalitet eller nægtes ret til at skifte nationalitet.

Artikel 16.

1. Uden begrænsninger af racemæssige, nationalitetsmæssige eller religiøse grunde har mænd og kvinder, der har nået myndighedsalderen, ret til at gifte sig og at stifte familie. De har krav på lige rettigheder med hensyn til indgåelse af ægteskab, under ægteskabet og ved dets opløsning.
2. Ægteskab skal kun kunne indgås med begge parter frie og fulde samtykke.
3. Familien er samfundets naturlige og fundamentale enhedsgruppe og har krav på samfundets og statens beskyttelse.

Artikel 17.

1. Enhver har ret til at eje ejendom såvel alene som i fællesskab med andre.
2. Ingen må vilkårligt berøves sin ejendom.

Artikel 18.

Enhver har ret til tanke-, samvittigheds- og religionsfrihed; denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro og frihed til enten alene eller i fællesskab med andre, offentligt eller privat, at give udtryk for sin religion eller tro gennem undervisning, udøvelse, gudsdyrkelse og overholdelse af religiøse forskrifter.

Artikel 19.

Enhver har ret til menings- og ytringsfrihed; denne ret omfatter frihed til at hævde sin opfattelse uden indblanding og til at søge, modtage og meddele oplysning og tanker ved et hvilket som helst meddelelsesmiddel og uanset landegrænser.

Artikel 20.

1. Alle har ret til under fredelige former frit at forsamles og danne foreninger.
2. Ingen kan tvinges til at være medlem af en forening.

Artikel 21.

1. Enhver har ret til at deltage i sit lands styre enten direkte eller gennem frit valgte repræsentanter.
2. Enhver har ret til lige adgang til offentlige embeder og hverv i sit land.
3. Folkets vilje skal være grundlaget for regeringens myndighed; denne vilje skal tilkendegives gennem periodiske og virkelige valg med almindelig og lige valgret og skal udøves gennem hemmelig afstemning eller tilsvarende frie afstemningsmåder.

Artikel 22.

Enhver har som medlem af samfundet ret til social tryghed og har krav på, at de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, der er uundværlige for hans værdighed og hans personligheds frie udvikling, gennemføres ved nationale foranstaltninger og internationalt samarbejde og i overensstemmelse med hver stats organisation og hjælpekilder.

Artikel 23.

1. Enhver har ret til arbejde, til frit valg af beskæftigelse, til retfærdige og gunstige arbejdsvilkår og til beskyttelse mod arbejdsløshed.
2. Enhver har uden forskel ret til lige løn for lige arbejde.
3. Enhver, der arbejder, har ret til et retfærdigt og gunstigt vederlag, der sikrer ham selv og hans familie en menneskeværdig tilværelse, og om fornødent tillige til andre sociale beskyttelsesforanstaltninger.
4. Enhver har ret til at danne og indtræde i fagforeninger til beskyttelse af sine interesser.

Artikel 24.

Enhver har ret til hvile og fritid, herunder en rimelig begrænsning af arbejdstiden, og til periodisk ferie med løn.

Artikel 25.

1. Enhver har ret til en sådan levestandard, som er tilstrækkelig til hans og hans families sundhed og velvære, herunder til føde, klæder, bolig og lægehjælp og de nødvendige sociale goder og ret til

tryghed i tilfælde af arbejdsløshed, sygdom, uarbejdsdygtighed, enkestand, alderdom eller andet tab af fortjenstmulighed under omstændigheder, der ikke er selvforskyldt.

2. Mødre og børn har krav på særlig omsorg og hjælp. Alle børn skal, hvad enten de er født i eller uden for ægteskab, have den samme sociale beskyttelse.

Artikel 26.

1. Enhver har ret til undervisning. Undervisningen skal være gratis, i det mindste på de elementære og grundlæggende trin. Elementær undervisning skal være obligatorisk. Teknisk og faglig uddannelse skal gøres almindelig tilgængelig for alle, og på grundlag af evner skal der være lige adgang for alle til højere undervisning.

2. Undervisningen skal tage sigte på den menneskelige personligheds fulde udvikling og på at styrke respekten for menneskerettigheder og grundlæggende friheder. Den skal fremme forståelse, tolerance og venskab mellem alle nationer og racemæssige og religiøse grupper, og den skal fremme De Forenede Nationers arbejde til fredens bevarelse.

3. Forældre har førsteret til at vælge den form for undervisning, som deres børn skal have.

Artikel 27.

1. Enhver har ret til frit at deltage i samfundets kulturelle liv, til kunstnydelse og til at blive delagtiggjort i videnskabens fremskridt og dens goder.

2. Enhver har ret til beskyttelse af de moralske og materielle interesser, der hidrører fra en hvilken som helst videnskabelig, litterær eller kunstnerisk frembringelse, som vedkommende har skabt.

Artikel 28.

Enhver har krav på en social og international orden, i hvilken de i denne erklæring nævnte rettigheder og friheder fuldt ud kan virkeliggøres.

Artikel 29.

1. Enhver har pligter over for samfundet, der alene muliggør personlighedens frie og fulde udvikling.

2. Under udøvelsen af sine rettigheder og friheder er enhver kun underkastet de begrænsninger, der er fastsat i loven alene med det formål at sikre skyldig anerkendelse af og hensyntagen til andres rettigheder

og friheder og med det formål at opfylde de retfærdige krav, som moralen, den offentlige orden og det almene vel stiller i et demokratisk samfund.

3. Disse rettigheder og friheder må i intet tilfælde udøves i strid med De forenede Nationers formål og principper.

Artikel 30.

Intet i denne erklæring må fortolkes som givende nogen stat, gruppe eller enkeltperson hjemmel til at indlade sig på nogen virksomhed eller foretage nogen handling, der tilsigter at nedbryde nogen af de heri opregnede rettigheder og friheder.